

wijl 1e de Synode der Geref. Kerken, als zijnde een kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk college de bevoegdheid mist om zoodanig recht te verleenen, wijl 2e de Theol. School in de kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords, ook blijkens het eenparig getuigenis der historie, op zoodanig recht geen aanspraak kan maken.

Nemen wij de moeite deze uitspraak der Synode eenigszins van naderbij te bezien, en wel bepaald wat betreft het onder 2 gezegde. Daarbij blijven dan eveneens de woorden: „ook blijkens het eenparig getuigenis der historie” thans buiten beschouwing. Zoodat wij onze aandacht vestigen op deze bewering: „wjl 2 de Theol. School in de kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords... op zoodanig recht geen aanspraak kan maken”.

Met deze woorden wordt gezegd, dat de Theol. School in hare kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords geen aanspraak kan maken op het promotierecht, d.w.z. dat zij in deze hare kwaliteit niets heeft, dat haar op het bedoelde promotierecht aanspraak zou mogen doen maken.

Er wordt niet gezegd, dat het promotierecht haar in deze kwaliteit niet-ontheerlijk is, noch, dat het om praktische redenen beter schijnt, haar thans niet toe te staan, dat zij het promotierecht late gelden; doch alle recht zelf op zoodanig promotierecht wordt haar ontegenwoordig.

Nu zou bij deze woorden de nadruk kunnen liggen op eigen inrichting der kerken, zoodat de Theol. School daarom geen aanspraak op het promotierecht kon maken, omdat zij dienaren des Woords opleidt, maar dit doet als eigen inrichting der kerken. Dan is de bedoeling, dat, wanneer te eeniger tijd een millionaire, h.v. Rockefeller, de Theol. School van de Geref. Kerken overnam, of een Vereeniging van burgers, handwerkslieden, militairen, kooplieden, enz. vormde zich, die een kapitaal bijeenbracht, en de Theol. School van de kerken aanvaardde, om haar voortaan te onderhouden en te verzorgen in gelijken trant, als zij nu toegerust is, zij wel zulk een aanspraak zou kunnen laten gelden. Maar nu, omdat zij eigen inrichting der kerken is, zou zij alle recht van aanspraak op promotierecht missen:

Neemt men deze Synode-uitspraak aldus, dan wordt door haar gezegd, dat aanspraak op promotierecht niet ligt in, noch onafscheidelijk is van, het karakter zelf eener inrichting tot onderwijs of wetenschappelijk arbeid, maar dat zij afhangt van de kwaliteit van het consortium, dat zulk een inrichting finantiëel onderhoudt en administreert. En daarmee is het zelfstandig karakter van school en wetenschaps-inrichting ontkend. Dan heeft de Synode in de eigen uitspraak, waarin zij verklaarde kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk College te zijn, de tot de competentie der wetenschap behoorende sententie gegeven, dat het recht op promotie niet behoort tot, noch afhankelijk is van het wezen van eenige inrichting tot onderwijs of wetenschappelijk arbeid, maar bepaald wordt door iets buiten het wezen dier inrichting.

Doch nadruk kan ook gelegd moeten worden op de woorden: „tot opleiding van dienaren des Woords”, en dan houdt deze uitspraak in, dat de studiën, welke noodig zijn en gedaan worden voor het doctoraal examen en voor het proefschrift, van geenlei waarde zijn voor de vorming tot de bediening des Woords; en dat een inrichting voor wetenschap door haar wetenschappelijk onderwijs inzake doctorale studiën en dissertaties van geen nut is tot de meerdere bekwaaming of toerusting der a.s. doctores theologiae voor den arbeid als dienaren des Woords. Want kon door dien wetenschappelijk arbeid ook nog maar een weinig bijgedragen worden tot degelijker opleiding van dienaren des Woords, dan zou juist uit dat profijt voor die opleiding eenige aanspraak afgeleid kunnen worden voor de Theol. School, in hare kwaliteit van inrichting tot opleiding van dienaren des Woords, op het promotierecht. Arme doctoren in de Theologie daarom, die, door uw advies en stem voor deze uitspraak, verklaardet, geenlei nuttigheid voor uwe vorming tot dienaren des Woords gehad te hebben, noch eenig profijt te trekken, van uwe 2- & 3-jarige studiën voor doctoraal-examen en proefschrift.

Arme professoren en curatoren der Vrije Universiteit, die, op deze Synode-uitspraak aandringende, en daarvoor stemmende, zoo verklaardet, dat uw arbeid aan en voor de Vrije Universiteit, in zoover hij betrekking heeft op de doctorale studiën en dissertaties harer candidaten in de Theologie, waardeloos is voor de opleiding dier discipelen als dienaren des Woords, en voor hen van geen voordeel bij hun arbeid in den dienst des Woords.

Arme Synode der Geref. Kerken, die in dezelfde uitspraak verklaart, als kerkelijke vergadering geen wetenschappelijke vraagstukken te kunnen beslissen, maar het niettemin tegelijk aandurft, zulk een getuigschrift van waardeeloosheid aan de wetenschap der Theologie uit te reiken inzake hare nuttigheid voor den arbeid van een dienaar des Woords; en die in hare zitting van 3 Nov. alzoo verklaart, dat doctorale studie en promotie geenlei bate draagt voor de opleiding van dienaren des Woords, maar den volgende dag, 4 Nov., de wenselijkheid uitspreekt, „dat de V. U. aan hen, die aan de Theol. School het candidaats-examen met goed gevolg hebben afgehoofd, zonder vernieuwd candidaats-examen toegang verleene tot het doctoraal examen aan de Theol. Faculteit der V.U.”, als ware zij dus toen van meening,

dat doctorale studie enz. wel nut kan hebben voor meerdere bekwaaming als dienaar des Woords.

Arme Geref. Kerken, die in haren Catechismus partij kiezen voor wetenschappelijke opleiding harer dienaren des Woords (ant. 103), en die op hare Synode in 1896 de Theol. School reorganiseeren, opdat de wetenschappelijke opleiding beter tot haar recht zou komen, maar die op hare Synode 1914 uitspreken, dat de wetenschappelijke vorming na het candidaats-examen er voor doctorale studiën en promotie, van geen waarde is voor de opleiding van dienaren des Woords, en die alzoo eenige principieele tegenstelling aannemen tusschen de wetenschappelijke studiën met betrekking tot het candidaats-examen, en die aangaande doctoraal-examen en promotie, alsof de eerste voor opleiding van dienaren des Woords in den regel onontbeerlijk, maar de laatste volkomen nutteloos voor die opleiding geoordeeld moest worden.

Zou deze Synode-uitspraak doordacht zijn?

Zou bij haar het belang der kerken richtsnoer geweest zijn?

Zou zij juist en houdbaar zijn?

Zou zij principieel genoemd kunnen worden, en niet veelver gansch voos blijken?

Zou zij niet, met het oog op de eer der Geref. Kerken en van hare Synode, hoe eer hoe beter terug genomen en vervangen moeten worden?

In elk geval is, gelukkig, eene beschouwing van wetenschap en opleiding voor den Dienst des Woords mogelijk, waardoor men niet genoodzaakt wordt, zóó de praktische waarde der wetenschap (van de Theologie) te discrediteeren, noch om eene Synode tot zulk eene uitspraak te helpen brengen, noch om zulk een dualistische tegenstelling tusschen wetenschappelijke vorming en opleiding tot den dienst des Woords te poneeren.

Dit schreef ik in 1914.

Bij dit Synode-besluit en het rapport, er in genoemd, zouden nog meer opmerkingen gemaakt kunnen worden. Maar omdat het in dit artikel niet gaat over het promotierecht, blijve dit thans achterwege. Het gaat er nu slechts om, in het licht te doen treden, hoe alle degelijk wetenschappelijke grond ontbreekt en ontbreekt, om dit onhoudbaar Synode-besluit zoo uithoudig toe te juichen als Dr A. Kuyper Sr dat destijds in „De Standaard” en „De Heraut” gedaan heeft, en dat zijne tegenstand tegen het verleenen van vergunning door de Synode aan de Hoogleraren der Theologische School om van hun doctorensrecht om de opleiding tot dienaren des Woords tot het doctoraal-examen en de promotie voort te zetten, en daarna aan het eind dier studiën op behoorlijke wijze den doctorgraad toe te kennen, niet erkend kan worden als vrucht van rijper wetenschappelijke overweging, dan zijne aansporing in 1879 tot het overgaan om die vergunning te verleenen.

Wanneer op eenig gebied feiten genoemd worden, moeten die feiten steeds goed in hun wezen beschouwd worden, en dienen ook de omstandigheden recht overwogen te worden, opdat eerst zoo de betekenis dier feiten recht gewaardeerd moge worden. Zoo ook eerst zal kunnen blijken, als die feiten menselijke handelingen zijn, of zij goedkeuring of afkeuring verdienen.

S. GRELDANUS.

De algemeene genade prijsgegeven.

Dr W. A. van Es heeft in „Geref. Kerkblad van Leeuwarden” gesproken over kwesties, samenhangende met het vraagstuk der algemeene genade. Ons interesseert hierin onder meer het feit, dat Dr Van Es aldus schrijft:

De algemeene genade of de „gemeene gratie” is die werking van de vrucht van de genade, welke in Christus is, waaraan in de tegenwoordige bedeeeling nog alle menschen gemeenschappelijk (communis) deel hebben. De bijzondere genade, die krachten van het eeuwige leven, waarin, zij het bloot geestelijk, niet alle menschen, maar alleen Gods uitverkorenen deelen aan deze zijde van het graf. Men kan dus onder het licht hiervan bezien, o.i. ook die „gemeene gratie”, wel degelijk „genade” noemen, in zoover zij als vrucht van het offer van Christus voor de wereld als zoodanig zonder twijfel een oefening van genade is. Voor zoveel degenen, die niet uitverkoren zijn, toch in dit leven nog met de tegenwoordige wereld gemeenschap hebben, doet zich ook deze genade nog als genade aan hen voor, hoewel zij persoonlijk niet door Christus in die genade deelen. Persoonlijk bezien, is die genade voor hen geen genade, maar zal zij tot verzwaring van hun oordeel dienen gelijk eens in de uitkomst blijken zal. De algemeene genade is dus dan die genade in Christus voor een in zonde gevallen wereld, welke in de tegenwoordige wereld nog het gemeenschappelijk (communis) deel is van alle menschen, ook van hen, die persoonlijk niet aan Christus gemeenschap hebben. De bijzondere genade, die, welke als wedergeboorte tot een hooger leven in Christus, zij het dan in de tegenwoordige bedeeeling, nog slechts geestelijk, alleen het deel is dergenen, die daartoe in Christus uitverkoren zijn.

Hierbij enkele kantteekeningen.

In den eersten zin heet de algemeene genade een „werking van de VRUCHT van de genade, welke in Christus is”. In op één na den laatsten zin heet ze echter zelf een „genade in Christus”. Dat is niet hetzelfde. In den derden zin wordt „genade” tusschen aanhalingssteekens geschreven. Later worden die aanhalingssteekens geheel overbodig verklaard. Nog in denzelfden derden zin heet zij „vrucht van het offer van Christus”; maar in den eersten was ze genoemd: „werking van de vrucht van genade, welke in Christus is”. In den

vierden zin wordt beweerd, dat de algemeene genade (die dan slechts met een „in zoover” „oefening van genade” heet) zich als genade „VOORDOET”. Maar in den volgende zin wordt geconstateerd, dat wat zij als genade aan hen voordoet, voor hen geen genade is.

De lezers van het „Geref. Kerkblad” hebben dus even veel recht om te zeggen, dat Dr Van Es de algemeene genade heeft geleerd, als ik om te poneeren dat hij a heeft prijsgegeven. Deze enkele regels schrift toonen aan den grooten zegen van de geschriften dergenen die in 1896 op de bekende wijze beschuldigd zijn; want duidelijk blijkt wel, dat het leerstuk, zoodat het ons populair werd voorgedragen, aan alle kanten beschermend lag. Zoodra men zich maar eens met de kwesties inlaat, ontstaan er tegenstrijdigheden.

K. S.

Nogmaals „München”.

De H. Veldkamp reageert in „Friesch Kerkblad” op wat wij in ons nummer van 14 dagen geleden schreven over „München”. Tot mijn verwondering doet hij aldus:

„Zelfs schreef Prof. Schilder, dat hij er vandaag voor te vinden was.”

Hier staat niet: „desnoods nog vandaag”, maar: „vandaag”. Dat moet bij de lezers van „Friesch Kerkblad” den indruk wekken alsof ik heden wel wilde, maar vroeger niet. Laat mij daarom De Veldkamp mogen zeggen, dat dit een onjuiste weergave is van wat ik schreef, en ook in strijd met de feiten. Feit is dat ik reeds geruimen tijd, lang voor Chamberlain De Veldkamp's aandacht trok, getracht heb, samen sprekingen te verkrijgen, en ze ook aangeboden heb. In een vergadering met vele getuigen is dit trouwen gebleken, en de praeses van die vergadering kwam z te constateeren, dat dat bericht wel verder komen zou. Het tijne puntje, waarom het mij te doen is (n. Chamberlain navolgen óók in het op schrift stellen van enkele punten), daaraan ga. De Veldkamp in zijn wel zeer „verkorte” weergave van mijn opinie tot mijn spijt voorbij. Hij roept aan het eind van zijn artikel uit:

„Het tertium comparationis, mijne heeren!”

Maar dat heeft geen één van de heeren vergeten. Daartegenover wil ik eindigen met deze verzuchting en dan ook maar met een vocativus in het meervoud: De quinta essentia, mijne heeren!

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Wederom mocht ik enkele bijdragen ontvangen:

Een dankoffer van G. f 10.—; K. f 3.—; T. f 3.—; Fam. M.—H. f 4.—; X. f 2.50; Y. f 20.—; Z. f 2.50; S. M. f 5.—; W. M. f 3.—; S. f 10.—; V. f 10.—; H. M. S. f 10.—; N. N. uit X. f 2.50.

Bovenstaande bijdragen zijn, wat de laatste betreft, mij per brief overgemaakt; wat de voorlaatste betreft, ontvangen uit B., en wat de overige betreft bijeengebracht te B.—S. Tezamen is het f 85.50.

Voorts nog per giro van:

A. S. te M. f 10.—; V. te H. f 2.50; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f 2.50; J. P. B. te R. f 1.— met bijchrift: „Kans en gehoor, wij worden gebouwd, wij genieten Gods gemeenschap door Zijn knecht, welnu, dat bidden wij ook voor het de wereld, den zegen van het predikambt.”

Met hartelijken dank meld ik dus de ontvangst van f 101.50.

K. SCHILDER. Giro 127278

## STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeachte Prof. Schilder,

Ondergeteekende vraagt beleefd opname in „De Reformatie” van het volgende.

In de laatste jaren wordt voor ons, Gereformeerden, de bioscoop pasklaar gemaakt. Of liever, het wordt ons gemakkelijker gemaakt om er heen te gaan. De Cineac was een bioscoop, die bijzonder geschikt was voor ons. Sprak men al niet van de Gereformeerden bioscoop? De hoofdschotel was niet amusement, maar verfilmd wereldnieuws, z.g. actualiteiten. Extra kwam dan nog een teekenfilm, maar dat was maar bijzaak.

Ook een bevriend orgaan bleek deze meening toegedaan. Vandaar de Cineac-advertenties. Toch hield de redactie rekening met haar lezers, want dat Cineac op Zondag geopend was, nam men niet op.

Eén keer stond ook in een advertentie, dat de Cineac van zoo tot zoo laat des Zondags geopend was. Toen ondergeteekende de redactie hierop opmerkzaam maakte, bleek, dat dit storende regeltje aan de aandacht van den corrector was ontsnapt. Maar overigens moest de geachte abonné inzien, dat het niet verkeerd was naar „Verfilmd wereldnieuws” te gaan kijken.

Dit schrijven bewees me, dat het blad m'n bedoeling niet begreep. Voor mij stond vast, dat de Cineac nooit uiting van eigen Chr. cultuurleven kon zijn. En de verdere ontwikkeling stelde mij in het gelijk.

Een Cineac-advertentie van 21 Juli j.l. vermeldde, dat men daar kon zien: Een reportage in kleuren: Engels Koningspaar in Parijs. Voorts: Een nieuwe film van „De Jochies en hun Vriendjes”. De Juffrouw gaat trouwen.

Actualiteiten o.a. De boksmatch Van Klaveren—Tenet, De legendarie A'dam, Nederl. Zwemkampioenschappen te Haarlem (misschien op Zondag gespeeld, o. Chr. Bond voor Lich. Opvoeding), De Tour de France, Prins Bernhard bij het Intern. Concours Hippique. Een vroolijk tekenfilm tenslotte met Betty Boop.

Een advertentie... ling zich door... film Wereldni... Cineac Damrak... De mooiste kle... Cucaracha. Ove... sproken. Slechts... moedens. Verde... (Dit staat nu in... film. En een vr...

In Cineac Bre... stad, een meeste... in kleine letters... in vette letters:... als Goochelaar.

In één onzer l... advertenties vol... dit nummer adve... tentie van Cine... de prachtfilm: bekende boek v... Jaap v. d. Pol... rollen: Lily Bo... Duizenden heb... deze groote am... klas variëte-att...

Het verschil... Chr. Pers is in... gradueel.

Wordt dit al... Als onze dagb... propageerd wo... zal een Redac... betreft, zich ha... Ik dank u v...

Zwindrecht, R...

Naschrift... worden enkele... blijkt inderdaa... christenen heb... het woord hun... krijgen.

Hooggeleerde... Wij lezen in... onder het hoo... dam Zuid, De... onder H.V. Me... uitgezien en M... Evenwel, wij... De Sillevius S... roeping uit H... Kerkrechtelij...

baar. Zou u, E... een antwoord... met mij daarc... Met hoogach...

Zeist, 25 Octo...

Naschrift... zal doen zich... de” gemeente

OPVO...

Een nieu...

Grooter c... en de axiom... op dit gebied... ook gansch... hoe duidelijk... heid geweze... de physische...

Deze organ... zich allerm... grammatisch... zet in zijn... Naamwoord... mag zich hi... afmaken, n... laten wede... men zelf in... zelden ernst...

In de Vos... dadelijk de... lijke behane... teekent het... levend verb... van het „v... men.”

Aan de B... Bilderdijk c... kort overzie... der taal.

Hoe gaat... Het lijkt en... geerig syste... laat ons, o... citaat gever... ling gevond... zoo verre h... het geslacht...

7) Zie „De... Voorloo... 8) Tweede... 9) Pg. XVI...

gemeene genade...  
"oefening"  
"ORDOET". Maar  
erd, dat wat zic  
geen genade i  
hebben dus ev  
Es de algeme  
neeren dat hij  
is schrift toone  
liffen dergene  
uldigd zijn; wa  
zoals het onde  
alle kanten o  
ar eens met d  
digheden.

K. S.

ch Kerkblad" g  
geleden schreef  
ing doet hij d

er vandaag vo

ag", maar; "van  
riesch Kerkblad  
wel wilde, maar  
veldkamp moge  
e is van wat h  
felten. Feit is  
oor Chamberla  
icht heb, samen  
aangeboden het  
is dit trouwen  
dering kwam z  
rder komen zo  
te doen is (n  
t op schrift  
l, daaraan ga  
te" weergave van  
ij roept aan he

s, mijne hee

ren vergeten.  
deze verzuiming  
n het meervoud  
eeren!

K. S.

B.

ontvangen:

T. f. 3.—; Fam.  
250; S. M. f. 5.—;  
L. S. f. 10.—; N. N.

e laatste betref  
oorlaats betref  
eff bijeengebracht

J. H. v. d. W. is  
bijschrift: „Kans  
eten Gods gemeen  
wij ook voor heb

dus de ontvangst

DER. Giro 127278.

ERKEN

me in „De Reformatie”

Gereformeerden  
er, het wordt on  
gaan. De Cineac  
kt was voor ons  
aerden bioscoop  
t, maar verfilmd  
kwam dan nog  
r bijzaak.  
eze maening toe  
ss. Toch hield de  
nt dat Cineac op  
op.  
ie, dat de Cineac  
opend was. Toen  
ierzaam maakte,  
de aandacht van  
erigens moest d  
rkeerd was naar  
en.

ad m'n bedoeling  
de Cineac nooit  
kon zijn. En de  
et gelijk.  
il j.l. vermeldde.  
in kleuren: Eng  
En nieuwe film  
De Juffrouw gaat

Klaveren—Tenet  
ampioenschappen  
eeld, o. Chr. Bond  
ance, Prins Bern  
ue. Een vrolijke

Een advertentie van 11 Aug. j.l. toont, dat de ontwikke-  
ling zich doorzet. De hoofdzaak is al niet meer „Ver-  
filmd Wereldnieuws”, thans wordt gemeld, dat in  
Cineac Damrak op veelvuldig verzoek vertoond wordt:  
De mooiste kleurenfilm, die ooit gemaakt werd, n.l.  
Cucaracha. Over den inhoud wordt verder niet ge-  
sproken. Slechts een weemoedig meisjeskopje wekt ver-  
moedens. Verder: ons uitgebreid journaalprogramma.  
(Dit staat nu in kleine letters). Een interessante sport-  
film. En een vrolijke tekenfilm in kleuren.

In Cineac Breestraat vindt u: Avonturen in de Groot-  
stad, een meesterwerk van Walt Disney. Verder, weer  
in kleine letters: 30 interessante actualiteiten. En dan  
in vette letters: Een kostelijke comédie. Buster Keaton  
als Goochelaar.

In één onzer bladen van 13 October j.l. weer 2 Cineac-  
advertenties volgens bovenstaand recept. Maar ook in  
dit nummer als klap op den vuurpijl een groote adver-  
tentie van City. Deze bioscoop, zoo leest men, prolangeert  
de prachtfilm: Vadersje Langbeen, bewerkt naar het  
bekende boek van Jean Webster en het toneelstuk van  
Jaap v. d. Poll. Regie: Friedrich Zelnik. In de hoofd-  
rollen: Lily Bouwmeester, Paul Storm, Emma Morel.  
Duizenden hebben ons theater bezocht en genoten van  
deze groote amusementsfilm. Op ons toneel: Een eerste  
klas variété-attractie.

Het verschil tusschen dit Christelijk blad en de niet-  
Chr. Pers is in zake bioscoop-advertenties nog slechts  
gradueel.

Wordt dit alles nu slechts „kaufmannisch” gezien?  
Als onze dagbladen willen zijn, wat zoo dikwijls ge-  
propageerd wordt: dagblad voor het Christelijk gezin,  
zal een Redactie m.i. wat bovenstaande advertenties  
betreft, zich hebben te herzien.

Ik dank u voor de verleende plaatsruimte.

Zwijndrecht, Rott. weg 106d. W. VAN VEELN.

Naschrift. Met toestemming van den schrijver  
werden enkele details onvermeld gelaten. De Cineac  
blijkt inderdaad haar karakter prijs te geven; niet-  
christenen hebben van christenen weinig verstand. En  
het wordt hun ook wel eens moeilijk gemaakt het te  
krijgen. K. S.

Hooggeleerde Heer Redacteur.

Wij lasen in een vorig nummer van „De Reformatie”  
onder het hoofd „Kerknieuws”: bedankt voor Amster-  
dam-Zuid, Ds Sillevius Smitt van Semarang. Dit stond  
onder H.V. Met belangstelling was naar dit antwoord  
uitgezien en het werd verwacht.

Evenwel, wij wachten toch nog wat anders. Moet hier  
Ds Sillevius Smitt niet spreken? In feite is toch een  
roeping uit H.V. een belediging voor een Geref. V.D.M.  
Kerkrechtelijk is zulk een roeping toch onaanvaard-  
baar. Zou u, Hooggeleerde Redacteur, onder deze vraag  
een antwoord willen geven? U zult waarschijnlijk velen  
met mij daardoor zeer verplichten.

Met hoogachting

Uwe J. STOMP.

Zeist, 25 October 1938.

Naschrift. Ook ik meen, dat Ds S. S. goed  
zal doen zich te verklaren. In het orgaan der „beroopen-  
de” gemeente stond, dat na rijp beraad gehandeld was.  
K. S.

## OPVOEDING EN ONDERWIS

Een nieuw pleidooi voor „de” vereenvoudigde  
spelling.

II.

Grooter contrast dan tusschen zijn taal filosofie  
en de axioma's der Vereenvoudigers is dan ook,  
op dit gebied, moeilijk te vinden. En dat spreekt  
ook gansch vanzelf voor hem die gezien heeft,  
hoe duidelijk dezen het spoor volgen, in de Oud-  
heid gewezen door de verklaarde tegenstanders van  
de physis-leer.<sup>7)</sup>

Deze organische taalbeschouwing nu verloochent  
zich allermint in Bilderdijk's theorie van het  
grammatisch geslacht, zooals hij die breed uiteen-  
zet in zijn „Verhandeling over de Geslachten der  
Naamwoorden in de Nederduitsche Taal”.<sup>8)</sup> Men  
mag zich hiervan niet met een oolijke opmerking  
afmaken, maar moet, wil men Bilderdijk recht  
laten wedervaren, onverschillig welk standpunt  
men zelf inneemt, deze theorie opnemen met den-  
zelfden ernst als waarmee ze zich aandient.

In de Voorrede van dit geschrift vinden we al  
dadelijk de gedachte uitgesproken, dat afzonder-  
lijke behandeling der taalgeslachten eigenlijk be-  
teekent het afrukken van een lichaamslid: in zóó  
levend verband staan de genera met het overige  
van het „volkomen samenstel” dat we taal noe-  
men.<sup>9)</sup>

Aan de behandeling van zijn onderwerp laat  
Bilderdijk dan ook voorafgaan, als vereischt, een  
kort overzicht van de algemeene grondbeginselen  
der taal.

Hoe gaat hij nu te werk? Als taalwaarnemer?  
Het lijkt er al heel weinig op! Veeleer als wijs-  
geerig systematicus. Iedere bladzijde leert het. Maar  
laat ons, om niet te lang te worden, een enkel  
citaat geven. Hij heeft bij zekeren auteur de stel-  
ling gevonden, „dat de uitgang des woords, (voor  
zoo verre hij naamlijk in de vorming bepalende is)  
het geslacht het zij geeft, het zij aanwijst”. Over

deze, door hem als juist erkende, bewering zegt  
hij dan: „De waarneming hiervan is voor den ge-  
meenen spraakleeraar; maar de Filosofische ken-  
ner der spraak, die hetgeen hij weet, in de oor-  
zaken weet, moet mij deze Waarneming niet zeg-  
gen, maar a priori voortbrengen.”<sup>10)</sup>

In het door Kluit ontworpen systeem der  
grammatische geslachten ontdekt hij veel goeds,  
maar: „ook het volkomenst systeem, op die  
wijze van achteren opgemaakt, hangt geheel  
van de data (= feitelijke gegevens D.) af, waarop  
het rust; en, zoo het voor het praktisch gebruik  
nuttig, voor den leerling gemakkelijk en aangenaam,  
voor de wetenschap-zelve bevorderend is; men  
mag twifelen, of het in een vak als dit, wel ooit  
tot die hoogte van reinheid en klaarheid te bren-  
gen zij, die eene volkomen bevrediging van het  
verstand uit kan werken, is het niet, dat het  
ware en van alles redengevend begin-  
sel, van elders ontdekt en aangenomen,  
het toelichte, en, daar het de gevestigde al-  
gemeene regels versierd, te gelijk hunne uit-  
zonderingen of gants doe verdwijnen, of  
als onverdergbare misbruiken erkennen doe, die  
men thands, of eenmaal te stevig geworteld  
zijnde, dulden, of, kan men het, uitroeien  
moet, maar die geene regelmaat breken.” (Spa-  
tiëring van mij, D.)

Zoo oordeelt niet de „inconsequente Taalmees-  
ter” (gelijk de Heer Buitendijk met weinig piëteit  
zijn leidsman kapittelt), maar de filosoof, wien  
de taal „waarlijk wijsgeerig” en „Logisch in zich-  
zelve” is<sup>11)</sup>, die ook bij het grammatisch geslacht  
taalbederf constateert en dit bederf bestrijden wil  
door opstelling en voorzichtige toepassing van een  
wijsgeerig systeem.

Of we goed doen met Bilderdijk op dezen weg  
te volgen, is een vraag die thans niet aan de orde  
is. Als maar vast staat: dat deze methode de  
scherpste veroordeeling inhoudt van de Kollé-  
wijniaansche beginselen en tevens, dat ze nooit mag  
worden losgemaakt van heel Bilderdijk's wijsgeerig  
denken.

We noemden zooeven zijn gelijkstelling van de  
taal met de „Reden”. Met dit begrip staan we  
midden in zijn ideeënwereld. Men leze daarover  
Bavinck's studie na.<sup>12)</sup> Ten overvloede worde ge-  
wezen op Bilderdijk's diepgewortelde overtuiging  
van de ontreddering der taal als gevolg van  
„mensen val: „Gij, die... in wangeluid ont-  
aardde; verduisterd als hun brein, verdorven als  
hun hart...”<sup>13)</sup> Reeds het feit van de taalverbaster-  
ring, hier beleden, ginds geloofend, schept een  
onverzoenlijke tegenstelling tusschen Bilderdijk's  
leer en de richtinggevend gedachten der Vereen-  
voudigers.

Wil men nog een voorbeeld, dan denke men aan  
zijn voorkeur voor een zooveel mogelijk op woord-  
afleidende berustende spelling. Kan het dwazer in  
Vereenvoudigersoogen?

Bilderdijk te proclameeren tot Kolléwijn's Jo-  
hannes den Dooper is onwetenschappelijk en ook  
uit anderen hoofde niet verantwoord.

Of het dan niet waar is, dat hij soms over volks-  
taal, taalregeling, spelwijze dingen zegt, die den  
Vereenvoudiger kunnen bekoren? Zonder twijfel.  
Even waar als het is, dat Bilderdijk, zingend van  
de vrijheid der poëzie en de opperheerlijkheid van  
het dichtelijk gevoel, soms accoorden aanslaat,  
die schijnen te preludeeren op het nieuw geluid  
van '80.

Men heeft hem wel, zij het onder reserves, tot  
een voorlooper van deze beweging verklaard.  
Kloos o.a. deed het in zijn bloemlezing. Maar  
Verweij zag het beter: „Wien wij niet konden  
zetten was Bilderdijk”.<sup>14)</sup> Het zou dan ook een  
weinig critisch denken verraden, als men met  
behelp van een aantal sterk Romantisch gekleurde  
ontboezemingen van Bilderdijk poogde aanneme-  
lijk te maken, dat zijn poëtische beginselen zoo  
„gaaf” en „modern” waren, dat slechts inconse-  
quentie en traditiemacht hem beletten een negen-  
tiende-eeuwsch „Tachtiger” te zijn.

We trokken de parallel niet op goed geluk! De  
principiële verwantschap van de Vereenvoudigers  
met de mannen van '80 is door de eersten te duide-  
lijk gemaakt dan dat wij haar behoeven te be-  
wijzen.<sup>15)</sup> En daarom is het al even onverant-  
woord, of men deze dan wel gene groep wil steu-  
nen met het gezag van zijn Titanenfiguur, onder  
miskennen van zijn profetischen strijd tegen alle  
ongodisterij, zooals hij het placht te noemen.

En toch, er liggen aanleidingen tot misverstand.  
In de eerste plaats kenmerken Bilderdijk's uitingen  
zich meestal niet door evenwichtigheid. Als hij  
ziek van zenuwen een vijand aanvielt, weegt hij  
niet angstvallig de zwaarte van zijn woorden. Het  
rationalistische van den tijdgeest ten bloede toe  
bestrijdend slaat hij dikwijls over in een tegen-  
gesteld uiterste. Hij is een man van uitersten.

„Wanneer hij (het) conventionele loslaat — al-

10) Pg. 19.

11) Pg. 119.

12) Pg. 124/5 (vgl. aant. 3).

13) Kompl. Dichtw. XIV, pg. 75.

14) Inl. tot de nieuwe Nederl. Dichtk. 4, A'dam,

1914, pg. 62.

15) B.v. De Vooy, Verz. Taalk. Opst. I. Groningen,  
1924, pg. 207. Zie over dit belangrijke punt Wille, Taal-  
bederf door de School van Kolléwijn,  
A'dam, 1935, pg. 27 vlg.

dus Kolléwijn in zijn biografie — is het niet om  
eenvoudig en naar waarheid weer te geven, wat  
zijn kunstenaarsziel trof, maar om zich te buiten  
te gaan aan bandeloze overdrijving.”<sup>16)</sup> Of ook  
sommige van zijn protesten tegen rationalistische  
taalpedanterie in dit licht moeten worden be-  
oordeeld?

Maar dan: wie Bilderdijk Calvinist noemt, heeft  
daarmee waarlijk niet alles gezegd. In sommige  
opzichten is hij Romanticus. Met Kant's afbrekende  
kritiek op de rede gaat hij ten minste één mijl  
mede. Voor Leibnitz heeft hij opmerkelijke sym-  
pathie. Het stoffelijke waardeert hij dikwijls slechts  
als allegorie. De louter geestelijke schepselen staan  
volgens hem Gode nader dan menschen van vleesch  
en bloed. De harmoniegedachte overspant hij zón-  
der twijfel.<sup>17)</sup>

Over de gemeenschap van 's menschen ziel met  
God spreekt hij af en toe in bewoordingen die  
Pantheistische sentimenten kunnen streelen:

„tot ik van mij-zelf”, geheel mijn ik, vervall’;

In U, in Christus leve, en heel mijns-zelfs

(vergele,

Met Jezus samensmelt in 't Zelfgenoegzaam Al!<sup>18)</sup>

Het is dan ook volstrekt niet zóó, alsof de Calvi-  
nistische bestrijders van het Kolléwijnianisme „het  
godsdienstig en staatkundig deel van zijn geestelijke  
erfenis” onverkort handhaven (zooals de woorden  
van den Heer B. doen veronderstellen) om slechts  
ten aanzien van zijn taalkundige denkbeelden zeker  
voorbehoud te maken. Daarvoor is Bilderdijk te  
veel systematisch denker. Zijn taalbeschouwing,  
gegroeid met en uit heel zijn wijsgeerig denken,  
trekt haar sappen ook uit Romantischen grond.  
Dit te vergelijken is even onjuist als in Bilderdijk zijn  
oortmoedig buigen voor het Schriftgezag voorbij  
te zien.

Om deze redenen achten we het onjuist, als de  
Heer B. van Bilderdijk's wijsgeerig gedachtencom-  
plex die linguïstische opvattingen isoleert, welke  
hem terecht of ten onrechte verwerpelijk voor-  
komen.

Noodig is een onbevooroordeelde en grondige  
studie van Bilderdijk's taal filosofie in haar samen-  
hang met zijn veelomvattend wijsgeerig-dichterlijk  
denken. Zulk een studie zal ons — dit durven we  
wel te voorspellen — leeren, dat hij evenmin een  
te vroeg geboren Vereenvoudiger was, als de  
bouwheer eener Calvinistische linguïstiek.

Hiermede is allermint uitgesproken, dat zijn  
Titanenarbeid op het gebied der taalwetenschap  
voor ons geen principiële betekenis zou hebben.

Het artikel van den Heer B. moge ons in zijn  
conclusies omtrent Bilderdijk niet bevredigen, het  
wekt weer belangstelling voor „den groten taal-  
geleerde, die tevens Calvinist was” (zooals de Heer  
B. hem niet oneigenaardig noemt) en dat op zich-  
zelf reeds heeft waarde.

Overigens spreekt het vanzelf, dat de hoofd-  
strekking van genoemd opstel door deze onze be-  
denkingen niet direct wordt aangetast. Zij vereischt  
een afzonderlijke bespreking.

K.

R. J. D.

16) A'dam 1891, dl II, pg. 481.

17) Vgl. de genoemde studie van Bavinck en een artikel  
van Prof. coll. M. C. Nieuwborn O. P. in het gedenkboek  
Mr Willem Bilderdijk, A'dam, 1906, pg. 99 vlg.

18) Kompl. Dichtw. V, pg. 277.

## IPERSSCHOUW

Het zout der aarde.

Dhr J. Tigchelaar vertelt in „De School met den  
Bijbel”, gelezen te hebben in een propagandageschrijftje  
ten dienste van het openbaar onderwijs:

„De Openbare School is het zout der aarde, de  
bederfwerende, die, doordat zij niet haat, maar ver-  
draagt, niet verstoot, maar in zich opneemt elk  
schepsel — hetzij Jood of Griek — de diepere zin  
van Jezus' leer in zich sluit.”

Een nieuwe eigenschap van het zout dus: „schepselen  
in zich opnemen”.

Teksten krijgen.

Ds D. Zemel spreekt over het motief van „teksten krij-  
gen”, gelijk dat in „Om Stons wil” door Ds C. de Kruijk  
van Kamerik nog weer eens aan de orde gesteld wordt.  
Hij schrijft in „Gorkumsche Kerkbode”:

Allereerst wordt mij kwalijk genomen, dat ik zulke  
hatedijke woorden gebruik, als: waigen van zulk gedoe  
enz., te meer daar zij gebruikt werden ter bestrijding  
van een predikant. Ach, ik geloof niet, dat wij als  
het gaat om voor ons Christenvolk zeer gevaarlijke  
zonden, die openlijk worden aangeprezen, heel liefjes  
hebben te doen. Dan mogen wij gerust naspreken de  
harde woorden van de Schrift over afgodendienst en  
eigenwillige godsdienst. En hoe verantwoordelijker  
de positie van iemand is, die zondigt met de Schrift  
en hoe meer kans iemand heeft om rustig die Schrift  
te kunnen bestudeeren, des te scherper mag ook ons  
woord zijn.

Het probleem stelt Ds Zemel wederom alzoo:

Het ging over de doodnuchtere vraag, of de Heilige  
Geest Zijn Woord gebruikt dwars tegen de betekenis

7) Zie „De Reformatie” van 12 April 1935: A t i e k e  
Voorlooper van Kolléwijn.

8) Tweede dr., A'dam, 1818.

9) Pg. XVI en XV.